

Vývinová porucha učenia – dyslexia

Vypracovala Bereznaiová Malvína špec.ped, CPPPaP Dunajská Streda
Dňa 10.apríla 2020

Pôvod slova dyslexia je odvodený z gréckeho lexis, to znamená slovné vyjadrovanie alebo reč, jazyk, a predpony dys- , ktorá pôvodnému obsahu dáva záporný význam a naznačuje, že niečo je porušené, chybné. Dyslexia je najzastúpenejšia porucha učenia. Dyslexia je špecifická vývinová porucha čítania, s ktorou sú spojené rozličné „dielčie“ deficity v kognitívnej a nonkognitívnej oblasti a celá škála rozličných prejavov. Poruchy učenia tvoria jednu z najheterogénnejších porúch, čo sa týka ich symptomatológie zo všetkých vývinových porúch v detskom veku. Deti s poruchami učenia tvoria v USA a v Kanade skoro polovicu z celkového počtu výnimočných žiakov v bežných školách. Počet diagnostikovaných detí s poruchami učenia za posledných 15 rokov vrástol v niektorých krajinách ako USA, Kanada, Veľká Británia o viac ako 198%. Túto skutočnosť odborníci považujú za výsledok nesprávnych diagnostických prístupov a neschopnosť rozpoznať neefektívne spôsoby vyučovania.

Dyslexia býva zistená až u 80% zo všetkých detí s poruchami učenia. Výskyt dyslexie je diagnostikovaný u 3 – 5% detskej populácie u nás. Problémom je, ak sa dyslexia nediferencuje od iných problémov spojených s čítaním (pseudodyslexia, slabí čitatelia, žiaci s mentálnou retardáciou alebo v hraničnom pásme mentálnej retardácie, žiaci s poruchou jazyka), čo má priamy vplyv na počet dyslektických žiakov. Dyslexiu zaraďujeme medzi špecifickú poruchu čítania spoločne s poruchou porozumenia (niekedy označovanou ako povrchová dyslexia). Dyslexia predstavuje diagnostickú kategóriu slúžiacu k súhrnnému označeniu takých výukových problémov, ktoré nie sú spôsobené postihnutím zraku, sluchu, motoriky, mentálnou retardáciou, či inou psychickou poruchou, alebo nepriaznivými vplyvmi prostredia. Táto porucha učenia vzniká ako dôsledok čiastkových dysfunkcií, potrebných pre osvojenie si školských schopností. Pre jej diagnostické vymedzenie je treba špecifikovať, ktoré dielčie funkcie sa na jej vzniku podieľajú. Definovanie dyslexie je veľmi náročné vzhľadom na pestrosť v etiológii a symptomatológii. Jedným z mnohých príkladov je definícia dyslexie prof. Matějčka, ktorý sa touto problematikou zaoberal niekoľko desaťročí. Jedna z jeho posledných definícií znie takto:

Dyslexia je špecifická porucha čítania. Možno ju definovať ako neschopnosť naučiť sa čítať, napriek tomu, že dieťa má prijateľné rozumové schopnosti a nechýba mu ani primeraná výchovná a výuková starostlivosť. Možno ju charakterizovať ako špecifickú rečovú poruchu, ktorá sa vyznačuje obtiažami pri dekodovaní jednotlivých slov odrážajúcu zvyčajne nedostačujúcu schopnosť fonologického spracovania. V mnohých definíciách môžeme badať celý rad etiologických a symptomatologických jednotiek a súvislostí. Dyslektickí žiaci, čo sa týka výkonu v učení, sú veľmi rozdielni. Mnohé deficity sa vždy prejavujú inak v závislosti od rozsahu narušenia, podmienok prostredia dieťaťa, od intelektových a kompenzačných mechanizmov dieťaťa a ďalších. Sú dva významy pojmu dyslexia pre prax:

- dyslexia v širšom kontexte: označenie porúch učenia vo všeobecnosti, takýmto označením odborníci vie, že ide o špecifické vývinové problémy.

- dyslexia v užšom kontexte: odlišuje tento pojem od ostatných ŠVPU pre dorozumenie medzi odborníkmi, u nás rozlišujeme dyslexiu a dysortografiu, v angloamerickej kultúre neexistuje pojem dysortografie.

Definície dyslexie:

Langmaier a Matejček -----Vývinová dyslexia je špecifický defekt čítania, podmienený nedostatkom niektorých primárnych schopností, ktoré utvárajú komplexnú schopnosť učiť sa pri danej metóde výučky. U detí sa zvyčajne objavuje od samých začiatkov výučky a spôsobuje, že úroveň čítania je trvalo v nápadnom rozpore so zistenou úrovňou intelektových schopností dieťaťa.

Svetová-----Oficiálna definícia dyslexie, prijatá Svetovou neurologickou federáciou, publikovaná v roku 1968, znie takto: Špecifická vývojová dyslexia je porucha prejavujúca sa neschopnosťou naučiť sa čítať, aj napriek tomu, že sa dieťaťu dostáva bežného výukového vedenia, má primeranú inteligenciu a sociokultúrnu príležitosť. Je podmienená poruchami v základných poznávacích schopnostiach, pričom tieto poruchy sú často konštitučného pôvodu.

Rawsonová----- Dyslektik je dieťa, ktorého výkonnosť v hovorenej reči, v čítaní, v pravopise, v písaní a pravdepodobne i v ďalších pridružených jazykových schopnostiach, či už jednotlivo alebo v rôznych kombináciach, je hlboko pod očakávanou úrovňou vzhľadom na vek, telesný stav, rozumové schopnosti a bežné príležitosti k vzdelaniu.

definícia Americkej Psychiatrickej asociácie vymedzuje pojem dyslexia nasledovne-----Vývojová porucha čítania: podstatným znakom tejto poruchy je nápadné oneskorenie vo vývoji schopnosti poznávať slová a porozumieť čítanému, pričom tieto ťažkosti nie sú vysvetlené mentálnou retardáciou alebo nevhodným vedením v škole a nie sú ani výsledkom zrakového alebo sluchového defektu či neurologického postihnutia. Diagnózu možno vysloviť len v prípade, že tieto ťažkosti v závažnej miere nepriaznivo ovplyvňujú školské vzdelávanie alebo činnosti denného života, ktoré vyžadujú schopnosť čítať. Hlasné čítanie sa vyznačuje vynechávaním, skomolením a zámenou slov a pomalým, prerušovaným čítaním. Porozumenie čítanému je tiež postihnuté.

V bežnom živote dyslexiu definujeme ako poruchu čítania, ľudovo povedané znamená, že dieťa si nevie správne priradiť tvary písmen k zvukovej podobe slova. Vidí písmeno, ale nevie ho „povedať“, nevie si spomenúť, ktoré to je. Často si zamieňa zvukovo i obrazovo podobné písmená (b,d,p,t). Má problémy rozdeľovať slová na slabiky a hlásky, alebo určiť prvé a posledné písmeno v slove. Mnohé písmená často píše obrátene. Je tiež veľmi pravdepodobné, že ak má dieťa dyslexiu, má problémy aj s rečou – nevie dobre vysloviť niektoré slová, prípadne hlásky. Môže mať aj problémy s pamäťou, má problém napríklad sa naučiť násobilku. Dyslexia postihuje rýchlosť, správnosť čítania, porozumenie textu. Kým ostatné deti už súvisle čítajú celé texty, im robí problémy vyhláskovať jedno slovo. Nevie sa dobre učiť z kníh, lebo čítanie učebného textu je pre neho tak náročné, ako keby sme chceli čítať s okuliarmi, ktoré nám rozmazávajú text.